

การศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของบ้านบ่อแกบ่ทอง ตำบลเลิงแฝก อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม

จิรศักดิ์ โภกาวิณ*

(วันรับบทความ : 5 สิงหาคม 2560 /วันแก้ไขบทความ : 26 สิงหาคม 2560 /วันตอบรับบทความ : 29 สิงหาคม 2560)

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่ทอง ตำบลเลิงแฝก อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่ทอง ตำบลเลิงแฝก อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม โดยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methodology) ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 13 คน และจากชาวบ้านบ่อแกบ่ทอง จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ 55 ปี ขึ้นไป มีสถานภาพสมรส การศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรมากที่สุด และส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จากแบบสอบถามตัวชี้วัดความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่ทอง ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งหนึ่ง คือ ร้อยละ 50 รองลงมาคือ ไม่มีความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ร้อยละ 38 และน้อยที่สุด คือไม่แน่ใจในความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ร้อยละ 12 2) ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่ทอง กล่าวคือ กลุ่มที่เห็นว่ามีความเป็นไปได้ ให้เหตุผลว่า ชุมชนมีทุนทางสังคม ด้านเกษตร มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีเครือข่ายของสถาบันการศึกษาที่จะเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ส่วนกลุ่มที่เห็นว่าไม่มีความเป็นไปได้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เนื่องจากความพร้อมของชุมชนนั้นมีค่อนข้างน้อย ยังไม่มีการเตรียมความพร้อมทางด้านที่พักและยานพาหนะที่ไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว และยังขาดงบประมาณสนับสนุนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งยังขาดเครือข่ายจากภายนอกในการสนับสนุนดูแลให้ความรู้แก่ชาวบ้านในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วย ดังนั้นจึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดขึ้นในหมู่บ้านค่อนข้างจะเป็นไปได้ยาก

คำสำคัญ : ความเป็นไปได้/ การจัดการท่องเที่ยว/ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร/ จังหวัดมหาสารคาม

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**Feasibility Study of Agro-tourism management of BorkaeBorthong Village,
Loengfaek Sub-district, Kut Rang District, Maha Sarakham Province**

Jeerasak Pokawin*

(Received Date : August 5, 2017, Revised Date : August 26, 2017, Accepted Date : August 29, 2017)

Abstract

The objective of this research was to study the feasibility of Agro-tourism management of BorkaeBorthong Village, Loengfaek Sub-district, Kut Rang District, Maha Sarakham Province. Using a mixed/ research design of quantitative and qualitative method, the sampling was 113 samples; 13 key informants and 100 villagers. The research instruments were interviews and questionnaires. The results of the questionnaire showed that most of villagers were female, age 55 years old and over, they were married, graduated a primary school, their occupation was a farmer. And their incomes were less the 5,000 THB per month. The results showed that four indicators of feasibility of agro-tourism management of BorkaeBorthong Village. It was found that the village was able to be an agro-tourism village 50 percent. It was unable to be an agro-tourism village 38 percent and the minimum is not sure about the possibility of agro-tourism village 12 percent. The results of the interview showed that there were different opinions on the possibility of agro-tourism management of BorkaeBorthong village. The agree group showed that the village had a possibility to be the agro-tourism village because there had social capital, local wisdom and network of educational institutions. The disagree group showed that the village had an impossibility to be the agro-tourism village because of the availability of the community it was quite low. Also there was no preparing for accommodation and vehicles were available for tourists. And also the lack of budget support in the management of agro-tourism, as well as a lack of external networks to support, to educate for villagers in regard to manage agro-tourism. Thus agro-tourism development occurs in the village was quite impossible.

Keywords : Feasibility/ Tourism Management/ Agro-tourism/ Maha Sarakham Province

---

* Asst. Prof., College of Politics and Governance, Mahasarakham University

บทนำ

ปัจจุบันภาคการเกษตรของไทยพบปัญหามากมาย อาทิ เช่น เกษตรกรขาดประสิทธิภาพทางการผลิตและการตลาด ขาดความรู้ในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ทำให้เกษตรกรบางส่วนออกจากภาคการเกษตรไปประกอบอาชีพในภาคอื่น แต่ยังมีเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ยังคงประกอบอาชีพในภาคการเกษตร ซึ่งรายได้ในภาคการเกษตรไม่พอลี้ยงตนเอง และยังยากจน ดังนั้น การท่องเที่ยวถือจึงเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการท่องเที่ยวเข้าไปเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง กระตุ้นการผลิตด้านการท่องเที่ยว และนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ยังมีมีส่วนช่วยสนับสนุนฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี พัฒนาสาธารณสุข โภชนาการ ศึกษาและเทคโนโลยี ตลอดจนลดการอพยพเข้าสู่เมือง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2547)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro-tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นการเดินทางไปยังพื้นที่ทางการเกษตร เพื่อชมวิถีการดำเนินชีวิตของเกษตรกร ชนบทธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่นหรือชนบท ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งทัศนียภาพอันสวยงามอันจะก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้รับความรู้พื้นฐานด้านการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยมีทรัพยากรทั้งพืชดอกและพืชผล และยังมีแหล่งปศุสัตว์กระจายอยู่ทั่วภูมิภาค ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงถือเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการช่วยแก้ปัญหาด้านการว่างงานของประชาชนในอนาคต (อัศวิน แสงพิบูล, 2546)

จากการที่ประเทศไทยมีทรัพยากรเชิงเกษตรอย่างสมบูรณ์และมีความหลากหลาย (ยุรีพรรณ แสนใจยา, 2545) ภาครัฐจึงได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ (alternative tour) นอกเหนือจากสภาพทางกายภาพของพื้นที่เกษตรกรรมที่มีสภาพแวดล้อมเป็นจุดดึงดูดที่น่าสนใจแล้ว เกษตรกรรมยังประกอบด้วยองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งเทคโนโลยีกระบวนการ ขั้นตอน การถ่ายทอด และพัฒนาภูมิปัญญาของเกษตรกรที่หล่อหลอมเป็นวิถีเกษตร ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองในสังคม วัฒนธรรมของชาวชนบท กลายเป็นจุดเด่นที่มีศักยภาพ มีความน่าสนใจ สามารถดึงดูดผู้คนต่างวัฒนธรรม และผู้ที่ปรารถนา จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ผู้ที่ต้องการพักผ่อนในบรรยากาศ หรือกิจกรรมที่แปลกใหม่ให้เดินทางเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถให้ผลตอบแทนแก่เกษตรกรเจ้าของพื้นที่โดยตรง ทั้งในแง่ของการขายผลผลิตรูปแบบต่างๆ และการขายบริการอื่นๆ ให้แก่ผู้เดินทางมาเยี่ยมชม (ราเมศร์ พรหมชาติ, 2545)

บ้านบ่อแก หมู่ 4 และบ้านบ่อทอง หมู่ 10 ต.เลิงแฝก อ.กุดรัง จ.มหาสารคาม ถือเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่ยังคงวิถีชีวิตของความเป็นชนบท ชาวบ้านยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เช่น ทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว ชุมชนบ้านบ่อแกบ่อทอง ยังเป็นชุมชนที่มีทุนทางสังคมที่สำคัญที่เหมาะสมแก่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ ประการแรก มีศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อสาธารณประโยชน์ ชื่อว่า โรงเรียนชีววิถีอีสานเพื่อความมั่นคงทางอาหาร อย่างยั่งยืน ประการที่สอง เกิดครอบครัวต้นแบบ 50 ครอบครัวในการดำเนินชีวิตแบบชีววิถีอีสานเพื่อความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน ประการที่สาม การรณรงค์แจกจ่าย พืชพันธุ์ และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอาหารปลอดภัย เช่น ต้นกล้า เมล็ดพันธุ์ ในงานพิธีต่างๆ และประการสุดท้าย มีตลาดอาหารปลอดภัย

จากเหตุผลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจศึกษาว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่ที่จะพัฒนาชุมชนบ้านบ่อแกบ่อทองเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพราะหลังจากนั้นเกษตรกรจะได้นำผลผลิตของตนเอง ทั้งสินค้า เกษตรพื้นฐาน และสินค้าเกษตรแปรรูปมาจัดจำหน่ายในตลาดอาหารปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่อทอง ตำบลเลิงแฝก อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดจากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวไทย (2553) ได้กำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
4. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่อทอง โดยใช้แนวคิดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของหมู่บ้านบ่อแกบ่อทอง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาความเป็นไปได้ของท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่อทอง ตำบลเลิงแฝก อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ ซึ่งกลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบ่อแกบ่อทอง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเลิงแฝก สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมหาสารคาม สำนักงานงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกุดรัง สำนักงานเกษตรอำเภอกุดรัง โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง (sample) เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เนื่องจากเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในส่วนของการพัฒนาชุมชน เป็นคนในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) ที่เหมาะสม จำนวน 13 คน

2. กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านบ่อแก หมู่ 4 และบ้านบ่อทอง หมู่ 10 ตำบลเลิงแฝก อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 100 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ใช้ในการวิจัย คือ บ้านบ่อแก หมู่ 4 และบ้านบ่อทอง หมู่ 10 ตำบลเลิงแฝก อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม

4.4 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ช่วงเดือนมกราคม 2559 – กันยายน 2559

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อให้ทราบความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่อทอง ตำบลเลิงแฝก อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความเป็นไปได้ หมายถึง ความเป็นไปได้ของพื้นที่ที่ศึกษาที่อาจจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ในอนาคต

2. การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ สนุกสนาน ศึกษาหาความรู้ ติดต่อธุรกิจ การศาสนา การติดต่อประชุมสัมมนาต่าง ๆ และการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง

3. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro-tourism) หมายถึง การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือรวมกันหลายอย่างบูรณาการ ทั้งการจัดหา อนุรักษ์ พื้นฟู พัฒนา และใช้ประโยชน์ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ทุกๆ สิ่งในสังคม ทั้งคน สัตว์ และพืชมีการดำเนินชีวิตที่ดี มีความหลากหลายทางชีวภาพ ให้นักท่องเที่ยวได้ความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการเกษตรและเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้เป็นการอนุรักษ์พื้นที่การเกษตรให้มีคุณภาพและยั่งยืนต่อไป พัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. องค์ประกอบด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงาน วางแผน ควบคุม ดูแลและจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน

5. องค์ประกอบด้านศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความพร้อมในการจัดหาระบบขั้นพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอีกทั้งเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว

6. องค์ประกอบศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การที่ชุมชนมีความสามารถในการสร้างคุณค่าให้กับตัวสินค้าที่ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว

7. องค์ประกอบศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความสามารถในการสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละ ของประชาชนที่แสดงความคิดเห็นความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่ทอง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	47	47.0
หญิง	53	53.0

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ		
15-25 ปี	1	1.0
26-35 ปี	14	14.0
36-45 ปี	18	18.0
46-55 ปี	24	24.0
55 ปี ขึ้นไป	43	43.0
3. สถานภาพ		
โสด	6	6.0
สมรส	92	92.0
หม้าย/หย่าร้าง	2	2.0
4. การศึกษา		
ประถมศึกษา	68	68.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	14	14.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	14	14.0
ปวช./ปวส.	3	3.0
ปริญญาตรี	1	1.0
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
5. อาชีพ		
เกษตรกร	76	76.0
รับจ้าง	14	14.0
ค้าขาย	6	6.0
พนักงานเอกชน	-	-
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	1	1.0
รับราชการ	-	-
นักเรียน/นักศึกษา	1	1.0
อื่น ๆ	2	2.0

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
6. รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	61	61.0
5,001-10,000 บาท	32	32.0
10,001-15,000 บาท	7	7.0
15,001 บาทขึ้นไป	-	-

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็น เพศชายจำนวน 47 คน (ร้อยละ 47.0) และเพศหญิงจำนวน 53 คน (ร้อยละ 53.0)

จำแนกตามอายุ พบว่ามีช่วงอายุที่มากที่สุดคือ 55 ปี ขึ้นไป จำนวน 43 คน (ร้อยละ 43.0) รองลงมา อายุ 46-55 ปี จำนวนคน 24 คน (ร้อยละ 24.0) และช่วงอายุน้อยที่สุดคือ อายุ 15-25 ปี จำนวนคน 1 คน (ร้อยละ 1.0)

จำแนกตามสถานภาพ พบว่า มีสถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน 92 คน (ร้อยละ 92.0) รองลงมาสถานภาพโสด จำนวน 6 คน (ร้อยละ 6.0) และสถานภาพสมรสน้อยที่สุด คือ หม้าย/หย่าร้าง จำนวน 2 คน (ร้อยละ 2.0)

จำแนกตามการศึกษา พบว่า มีการศึกษาสูงสุด คือ ระดับประถมศึกษา จำนวน 68 คน (ร้อยละ 68.0) รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 14 คน เท่ากัน (ร้อยละ 14.0) และที่น้อยที่สุด คือ ระดับ ปวช./ปวส. จำนวน 3 คน (ร้อยละ 3.0)

จำแนกตามอาชีพ พบว่า มีอาชีพเกษตรกรมากที่สุด จำนวน 76 คน (ร้อยละ 76.0) รองลงมา คือ รับจ้าง จำนวน 14 คน (ร้อยละ 14.0) และน้อยที่สุด คือ พนักงานรัฐวิสาหกิจและนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.0)

จำแนกตามรายได้ พบว่ามีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท มีมากที่สุด จำนวน 61 คน (ร้อยละ 61.0) รองลงมา คือ รายได้ 5,001-10,000 บาท จำนวน 37 คน (ร้อยละ 37.0) และน้อยที่สุด คือ รายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.0)

ตารางที่ 2 แสดงผลค่าเฉลี่ยรายด้านเกี่ยวกับตัวชี้วัดความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่ทอง ทั้ง 4 ด้าน

ตัวชี้วัดความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของบ้านบ่อแกบ่ทอง	มี	ไม่มี	ไม่แน่ใจ
1. ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	60	30	10
2. ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	48	40	12
3. ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	48	40	12
4. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	46	41	13
สรุป	50	38	12

โดยรวมค่าเฉลี่ยรายด้านตัวชี้วัดความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่ทอง ทั้ง 4 ด้าน มีความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกึ่งหนึ่งพอดี คือ ร้อยละ 50 รองลงมาคือ **ไม่มี**ความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ร้อยละ 38 และน้อยที่สุด คือ **ไม่แน่ใจ**ในความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ร้อยละ 12 โดยแยกเป็นรายด้าน ดังนี้

ศักยภาพที่ **"มีความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร"** พบว่า ศักยภาพที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งคำตอบ มี ร้อยละ 60 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งคำตอบ มี ร้อยละ 46

ศักยภาพที่ **"ไม่มีความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร"** พบว่า ศักยภาพที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มากถึง ร้อยละ 41

ส่วนศักยภาพที่ **"ไม่แน่ใจในความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร"** พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มากถึง ร้อยละ 13 ซึ่งเป็นศักยภาพด้านเดียวกับศักยภาพที่ **"ไม่มีความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร"**

ตารางที่ 3 แสดงผลความถี่/ร้อยละ เกี่ยวกับตัวชี้วัดความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแก้วท่องเที่ยว จำแนกเป็นรายข้อด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	มี	ไม่มี	ไม่แน่ใจ
1. โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	61	32	7
2. การกำหนดแผนการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ	48	43	9
3. การจัดการด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว	34	55	11
4. การจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว	53	41	6
5. การยอมรับความร่วมมือในชุมชนโดยรอบ	87	10	3
6. การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว	53	28	19
7. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	88	5	7
8. การบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคและทรัพยากรการท่องเที่ยว	79	13	8
9. การส่งเสริมการขาย เพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร	55	33	12
10. การโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว	42	39	19
สรุป	60	30	10

ด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยรวมค่าเฉลี่ยที่ตอบ “มี” ร้อยละ 60 คำตอบ “ไม่มี” ร้อยละ 30 คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ได้ร้อยละ 10 เมื่อพิจารณาเป็นรายคำตอบพบว่า คำตอบ “มี” ที่มีความถี่สูงสุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (88 คน) คำตอบที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ คำถามเกี่ยวกับการจัดการด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว (34 คน) คำตอบ “ไม่มี” ที่มีความถี่สูงสุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับการจัดการด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว (55 คน) คำตอบที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (5 คน) คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ที่มีความถี่สูงสุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว และการโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว (19 คน) คำตอบที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ คำถามเกี่ยวกับการยอมรับความร่วมมือในชุมชนโดยรอบ (3 คน)

ตารางที่ 4 แสดงผลความถี่/ร้อยละ เกี่ยวกับตัวชี้วัดความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่อทอง จำแนกเป็นรายชื่อด้านศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	มี	ไม่มี	ไม่แน่ใจ
1. เส้นทางเดินเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	89	9	2
2. ความพร้อมระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน	89	7	4
3. ความพร้อมด้านที่พักสำหรับบริการนักท่องเที่ยว	40	48	12
4. ความพร้อมด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว	50	42	8
5. กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขนาดพื้นที่	17	63	20
6. การเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการรับรองนักท่องเที่ยว	38	50	12
7. กำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว	14	57	29
สรุป	48	40	12

ด้านศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยรวมค่าเฉลี่ยที่ตอบ “มี” ร้อยละ 48 คำตอบ “ไม่มี” ร้อยละ 40 คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ร้อยละ 12 เมื่อพิจารณาเป็นรายคำตอบพบว่า คำตอบ “มี” ที่มีความถี่สูงสุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับเส้นทางเดินเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และความพร้อมระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน (89 คน) คำตอบที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ คำถามเกี่ยวกับกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว (14 คน) คำตอบ “ไม่มี” ที่มีความถี่สูงสุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับ กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขนาดพื้นที่ (63 คน) คำตอบที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ คำถามเกี่ยวกับความพร้อมระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน (7 คน) คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ที่มีความถี่สูงสุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว (29 คน) คำตอบที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ คำถามเกี่ยวกับเส้นทางเดินเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (2 คน)

ตารางที่ 5 แสดงผลความถี่/ร้อยละ เกี่ยวกับตัวชี้วัดความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่อทอง จำแนกเป็นรายข้อด้านศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	มี	ไม่มี	ไม่ แน่ใจ
1. การต้อนรับสร้างความคุ้นเคยให้แก่นักท่องเที่ยว	58	34	8
2. มีมัคคุเทศก์หรือผู้ชมสำหรับนักท่องเที่ยว	35	56	9
3. ร้านขายของใช้ประจำวัน ของฝากที่ระลึก	70	24	6
4. ความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว	44	42	14
5. การให้บริการด้านความรู้และข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว	56	35	9
6. การให้บริการยานพาหนะเยี่ยมชมสำหรับนักท่องเที่ยว	55	39	6
7. การให้บริการติดต่อสื่อสารสำหรับนักท่องเที่ยว	27	52	21
8. การให้บริการฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้	78	16	6
9. การให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ	9	63	28
สรุป	48	40	12

ด้านศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยรวมค่าเฉลี่ยที่ตอบ “มี” ร้อยละ 48 คำตอบ “ไม่มี” ร้อยละ 40 คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ร้อยละ 12 เมื่อพิจารณาเป็นรายคำตอบพบว่า คำตอบ “มี” ที่มีความถี่สูงสุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับการให้บริการฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ (78 คน) คำตอบที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ คำถามเกี่ยวกับการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ (9 คน) คำตอบ “ไม่มี” ที่มีความถี่สูงสุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ (63 คน) คำตอบที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับการให้บริการฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ (16 คน) คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ที่มีความถี่สูงสุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ (28 คน) คำตอบที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ คำถามเกี่ยวกับร้านขายของใช้ประจำวัน ของฝากที่ระลึก การให้บริการยานพาหนะเยี่ยมชมสำหรับนักท่องเที่ยว และการให้บริการฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ (6 คน) เท่ากัน

ตารางที่ 6 แสดงผลความถี่/ร้อยละ เกี่ยวกับตัวชี้วัดความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแก้วบ่อทอง จำแนกเป็นรายข้อด้านศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	มี	ไม่มี	ไม่แน่ใจ
1. ความโดดเด่นด้านเทคโนโลยีทางการเกษตรและองค์ความรู้เฉพาะ	27	56	17
2. ความโดดเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น	77	16	7
3. สภาพธรรมชาติสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ	31	56	13
4. ความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวที่มีหลากหลายประเภท	24	61	15
5. การได้รับรางวัลใบรับรอง หรือใบประกาศเกียรติคุณ จากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทางการเกษตร	47	24	29
6. ความโดดเด่นและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร	37	52	11
7. ความโดดเด่นและความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว	35	52	13
8. การเรียนรู้วิถีชีวิตหรือร่วมทำกิจกรรมกับการเกษตร	88	9	3
สรุป	46	41	13

ด้านศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยรวมค่าเฉลี่ยที่ตอบ “มี” ร้อยละ 46 คำตอบ “ไม่มี” ร้อยละ 41 คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ร้อยละ 13 เมื่อพิจารณาเป็นรายคำตอบพบว่า คำตอบ “มี” ที่มีความถี่สูงสุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับการเรียนรู้วิถีชีวิตหรือร่วมทำกิจกรรมกับการเกษตร (88 คน) คำตอบที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ คำถามเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวที่มีหลากหลายประเภท (24 คน) คำตอบ “ไม่มี” ที่มีความถี่สูงสุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวที่มีหลากหลายประเภท (61 คน) คำตอบที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ คำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้วิถีชีวิตหรือร่วมทำกิจกรรมกับการเกษตร (9 คน) คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ที่มีความถี่สูงสุด คือ คำถามที่เกี่ยวกับการได้รับรางวัลใบรับรอง หรือใบประกาศเกียรติคุณ จากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทางการเกษตร (29 คน) คำตอบที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ คำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้วิถีชีวิตหรือร่วมทำกิจกรรมกับการเกษตร (3 คน)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแก้วบ่อทอง

ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่าการท่องเที่ยวบ้านบ่อแก้วท่องเที่ยวมีความเป็นไปได้มากที่จะเกิดขึ้น เพราะชุมชนส่วนใหญ่หันมาทำเกษตรเพื่อการบริโภคที่เหลือก็นำไปขาย ซึ่งนำรายได้เข้าสู่ครอบครัว คนในชุมชนที่มีความร่วมมือกันในกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน จุดเด่นของชุมชนคือเป็นเกษตรกรส่วนใหญ่ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพราะมีการณรงค์ไม่ให้ใช้สารเคมี และตลาดผักที่ปลอดสารเคมี การมีมันสำปะหลัง อ้อย เกษตรเพื่อการบริโภคและขายก็จะเป็น กล้วย หน่อไม้ ที่สามารถแปรรูปได้ รวมถึงผักสวนครัวรั้วกินได้ การที่ชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่มีความหลากหลาย ศาลาภกบที่มีความโดดเด่นเป็นที่สาธารณะประโยชน์ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีอุปสรรคของวิชาชีพทางน้ำมาก และต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เรื่องขยะถือเป็นจุดเด่นของชุมชน เพราะผู้นำชุมชนให้คนในชุมชนแต่ละหลังคาเรือนนั้นจะต้องจัดการขยะด้วยตนเอง ทำให้แต่ละบ้านมีความสะอาด อีกทั้งยังมีการประกวดบ้านที่สะอาด และยังมีเครือข่ายจากภายนอก ผู้สนับสนุน ต่าง ๆ เช่น สสส. อบต. สถานศึกษาก็จะเป็นมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยชุมชนมีผลิตภัณฑ์ในชุมชน ชุมชนได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เอกลักษณ์ของชุมชนที่นำไปเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ก็จะมีการเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายต่อครัวเรือน ทั้งนี้ด้านวัฒนธรรมเพื่อตระหนักถึงคุณค่าของเกษตร และความอยู่รอด ทำให้เป็นแหล่งศึกษาดูงาน และคนรุ่นหลังเอาไปเป็นต้นแบบได้ ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาระบบสิ่งแวดล้อมให้กลับมาอุดมสมบูรณ์เหมือนเดิม

แต่ก็มีกลุ่มผู้นำชุมชนที่ไม่เห็นด้วย กล่าวคือ มีความที่เป็นไปไม่ได้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เนื่องจากความพร้อมของชุมชนนั้นไม่ค่อยพร้อม การเตรียมพร้อมทางด้านที่พักอาศัยยังไม่ค่อยพร้อม และเรื่องของยานพาหนะที่ยังไม่เอื้ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว แต่ในส่วนเรื่องของการให้ความร่วมมือทางชาวบ้านมีความพร้อม แต่ก็ยังคงมีความบกพร่องอยู่บ้าง ชุมชนบ้านบ่อแก้วท่องเที่ยวต้องมีการปรับตัวในหลาย ๆ ด้านที่จะพัฒนาตัวเองและชุมชนในการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น คนในชุมชนต้องมีการปรับตัวมาทำเกษตรผสมผสานมากขึ้น แต่สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการทำโครงการคือ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล และในเรื่องเครือข่ายสนับสนุนดูแลให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ชาวบ้านมีความถนัดในงานในของตนเองแต่ไม่ค่อยถนัดเรื่องการทำงานเป็นกลุ่ม จึงอาจจะเป็นอีกสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้ไม่พร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อีกทั้งไม่มีคนมาสานต่อจากคนในชุมชนเอง และคนสนับสนุนจากภายนอก การเริ่มแผนขึ้นมาในหมู่บ้านที่เป็นรูปแบบโครงการ แต่ตอนนี้ก็ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัด ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดขึ้นได้ในหมู่บ้านค่อนข้างจะยาก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแก้วทอง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ เนื่องจากปัจจัยหลายๆชุมชน และชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเคยดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรก็หยุดชะงักจากการขาดแกนนำที่จะพาทำกิจกรรมต่างๆ ภายในหมู่บ้าน เนื่องจากปัญหาอะไรหลายๆอย่าง จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องหยุดลง ไม่ได้มีการดำเนินงานจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะชุมชนไม่มีศูนย์เรียนรู้ที่จะทำการเกษตร การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนบ่อแก้วทอง เพราะไม่ได้เป็นส่วนที่ทางเราเป็นคนดำเนินการ ในอนาคตหน่วยงานไม่มีแผน ที่จัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะ ทรัพยากรในชุมชนมีไม่เพียงที่จะพัฒนา มึงบประมาณที่จะ สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน แต่ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเข้าไปขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม จึงอยากให้หน่วยงานที่มีความพร้อมด้านวิชาการมาร่วมสนับสนุนและ ผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อีกทั้งชุมชนมีสถานที่พร้อมจะจัดการท่องเที่ยว เกิดขึ้นแต่ก็ยังขาดผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น ทำให้ไม่มีกลุ่มที่สานต่อ ในชุมชน ต้องมีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนขึ้นมา อีกคนในชุมชนที่มามีส่วนร่วมของกิจกรรมในชุมชนยังมี น้อยต่างคนต่างต้องไปทำมาหากิน ต้องการคนที่สามารถเข้าไปในชุมชนเพื่อทำความเข้าใจ ชุมชนไม่มี ความพร้อมที่จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพราะขาดทรัพยากรที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งพืชส่วนใหญ่เป็นพืชการค้าพาณิชย์ สิ่งนี้เองที่เป็นสิ่งขัดแย้งที่จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแก้วทอง ตำบลเลิงแฝก อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง คือ ศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแก้วทอง ตำบลเลิงแฝก อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม (ประชาชน) จากผลการประเมินความเป็นไปได้เกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแก้วทอง

ตอนที่ 1 ผลการประเมินความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแก้วทอง แต่ละด้านพบว่า

ผลการประเมินความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแก้วทอง จากการศึกษพบว่า โดยรวมแล้วมีตัวชี้วัดความเป็นไปได้ที่มีค่าเฉลี่ย คำตอบ “มี” ร้อยละ 50 คำตอบ “ไม่มี” ร้อยละ 38 คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ร้อยละ 12 พิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่ตอบ “มี” พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ร้อยละ 60

ส่วนด้านที่ตอบ “ไม่มี” พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ร้อยละ 41 โดยชุมชนบ้านบ่อแก้วตองนั้นภายในชุมชนมีการบริหารชุมชนโดยนิตประชุมทุก ๆ สัปดาห์ กระบวนการพัฒนาชุมชนเป็นการเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อที่จะมาพัฒนาชุมชนของตนเอง และมีการวางแผนการก่อตั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว ซึ่งมีความขัดแย้งกับสิ่งที่จะทำเป็นสิ่งดึงดูดใจของชุมชนที่นำเสนอแก่นักท่องเที่ยว โดยชุมชนขาดส่วนนี้ไป และการเกษตรภายในชุมชนนั้นยังเป็นการเกษตรสำหรับการพาณิชย์เท่านั้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กลมทิพย์ ชูประทีป (2547) ซึ่งทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การพัฒนาในลักษณะดังกล่าวนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งเป็นผลจากการที่ประชาชนให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากขึ้น ส่วนในด้านเศรษฐกิจช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้เพียงพอ ในด้านวัฒนธรรมและสังคม ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และมีความเป็นมิตร ยิ้มแย้ม แจ่มใส และในด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์พบว่า นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วยหนังสือคู่มือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น ดังนั้นจึงส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากการศึกษาพบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ย ที่ตอบ “มี” ร้อยละ 60 ตอบ “ไม่มี” ร้อยละ 30 ตอบ “ไม่แน่ใจ” ร้อยละ 10 โดยชุมชนบ้านบ่อแก้วตองนั้นมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยเห็นได้จากคนในชุมชนมีการจัดการด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ S.I.A.U.K.De Silva (2008) กล่าวว่า การจะให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหาที่แท้จริงและร่วมแก้ปัญหาของชุมชนนั้นๆ ได้ตรงจุด เช่น ปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินการนั้นภาครัฐต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณให้กระจายไปถึงชุมชนท้องถิ่น โดยการศึกษาถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงจากหน่วยงานระดับท้องถิ่น ในส่วนของปัญหาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ใน 2 ลักษณะ คือ เข้าร่วมโดยผ่านทางสมาคม เช่น องค์กรท้องถิ่น โดยมีรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ผ่านผู้แทนของรัฐในการจัดการบริการ และอีกลักษณะหนึ่งคือไม่ผ่านตัวแทนแต่ตัวแทนจะมีการรวมกลุ่ม เกิดกระบวนการกลุ่ม เกิดกิจกรรม มีการจ้างงานในชุมชนและสร้างเศรษฐกิจ (Wisansing, 2009)

ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากการศึกษาพบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยที่คำตอบ “มี” ร้อยละ 48 คำตอบ “ไม่มี” ร้อยละ 40 คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ร้อยละ 12 โดยชุมชนมีเส้นทางเข้าหมู่บ้านที่ค่อนข้างสะดวก อีกทั้งการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกสบาย มีรถ

ประจำทางผ่าน และความพร้อมระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน น้ำประปา ไฟฟ้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เตชา ไต้สูงเนิน (2543, น.71) และอุไรวรรณ สุวรรณเสรี (2548, น.91) ที่อธิบายว่าการบำรุงรักษาสาธารณูปโภคและทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ การรักษาความสะอาดห้องน้ำและที่พัก การดูแลรักษาระบบถนน ไฟฟ้า ประปาและโทรศัพท์ การปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากการศึกษาพบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยที่คำตอบ “มี” ร้อยละ 48 คำตอบ “ไม่มี” ร้อยละ 40 คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ร้อยละ 12 ซึ่งชุมชนคิดว่าความเป็นไปได้ของการฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้นั้นมีความเป็นไปได้สูง แต่การให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการเป็นไปได้น้อยมากที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำฝน แซ่มบำรุง (2550) ที่ได้ศึกษาความเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการโดยเฉพาะในด้านความรู้ของคนในชุมชนทำให้เกิดศักยภาพด้านการท่องเที่ยวด้วย ดังนั้น จึงต้องมีการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน และให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความต้องการในการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น รวมทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ นิตยาพร เสนปาน (2549, น.132) ที่อธิบายว่าการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการในแหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบริการผู้สูงอายุและคนพิการหรือไม่ ที่สำคัญ ได้แก่ ห้องน้ำ ทางลาดเอียง ทางสัญจร สื่อเพื่อการเรียนรู้และฝีกอาชีพผู้สูงอายุและคนพิการ

ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยรวมค่าเฉลี่ย ที่คำตอบ “มี” ร้อยละ 46 คำตอบ “ไม่มี” ร้อยละ 41 คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ร้อยละ 13 โดยชุมชนมีการเรียนรู้วิถีชีวิตหรือร่วมทำกิจกรรมกับการเกษตร และสิ่งที่ขัดแย้งคือ ความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวที่มีหลากหลายประเภท สิ่งที่คนในชุมชนกล่าวว่า การได้รับรางวัลใบรับรอง หรือใบประกาศเกียรติคุณ จากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทางการเกษตรนั้นยังไม่มี ความชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chunyanl and Jinghua (2009, pp.374-385) ที่อธิบายว่า ความโดดเด่นและหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพื่อจำหน่ายสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ไวน์ สบู่สมุนไพร ผลไม้แปรรูป สินค้าหัตถกรรม เป็นต้น การได้รับรางวัล ใบรับรอง หรือเกียรติคุณ จากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หรือสิ่งแวดล้อม หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น รางวัลกินรี รางวัลลูกโลกสีเขียว ตราสัญลักษณ์ A (agro tourism) ใบรับรอง GAP จากกรมส่งเสริมการเกษตร

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแก้วบ่อทอง (ผู้นำชุมชน) ดังนี้ จากผลการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่าการท่องเที่ยวบ้านบ่อแก้วบ่อทองมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้น เพราะชุมชนส่วนใหญ่หันมาทำเกษตรปลูกอยู่ปลูกกินที่เหลือก็นำไปขาย ซึ่งนำรายได้เข้าสู่ครอบครัวคนในชุมชนที่มีความร่วมมือกันในกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน

จุดเด่นของชุมชนคือทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ และใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพราะมีการรณรงค์ไม่ให้ใช้สารเคมี และตลาดผักที่ปลอดสารเคมี การมีมันสำปะหลัง อ้อย เกษตรเพื่อการบริโภคและขายก็จะ เป็น กล้วย หน่อไม้ ที่สามารถแปรรูปได้ รวมถึงผักสวนครัวรั้วกินได้ การที่ชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ชุมชนที่มีความหลากหลาย ศาสาถกภกที่มีความโดดเด่นเป็นที่สาธารณะประโยชน์ที่สามารถพัฒนา เป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีอุปสรรคของวัชพืชทางน้ำมาก และต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เรื่องขยะที่เป็นจุดเด่นของชุมชน เพราะผู้นำชุมชนให้คนใน ชุมชนแต่ละหลังคาเรือนนั้นจะต้องจัดการขยะด้วยตนเอง ทำให้แต่ละบ้านมีความสะอาด อีกทั้งยังมีการประกวดบ้านที่สะอาด และยังมีเครือข่ายจากภายนอก ผู้สนับสนุน ต่าง ๆ เช่น สสส. อบต. สถานศึกษาก็จะเป็นมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยชุมชนมี ผลิตภัณฑ์ในชุมชน ชุมชนได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เอกลักษณ์ของชุมชนที่นำไปเกิดเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ก็จะมีการเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายครัวเรือน ทั้งนี้ด้านวัฒนธรรมเพื่อตระหนักถึงคุณค่าของเกษตร และความอยู่รอด ทำให้เป็นแหล่งศึกษาดูงาน และคนรุ่นหลังเอาไปเป็นต้นแบบได้ ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาระบบสิ่งแวดล้อมให้กลับมาอุดม สมบูรณ์เหมือนเดิม

นอกจากนี้ยังพบว่า ความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสอดคล้องกับ การศึกษาของ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2553: 8) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีแนวทาง คือ 1) ผู้นำชุมชนควร ริเริ่มและกำหนดนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน โดยเริ่มต้นจากการประชุมเพื่อ ระดมความคิดเห็นของคนในชุมชนซึ่งสิ่งผู้นำต้องตระหนักเป็นลำดับแรกคือ การกระจายรายได้อย่างทั่วถึง และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังมีส่วนในการกำหนดกิจกรรม รวมถึงพื้นที่ในการท่องเที่ยวและมีบทบาทอย่างยิ่งในการประสานงานกับภาครัฐและเอกชน ซึ่งผู้นำ ชุมชนควรได้รับการอบรม ประชุม สัมมนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ 2) ชุมชนเข้มแข็ง สามารถแสดงความคิดเห็นและความต้องการในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีส่วนร่วมตามความถนัด หรือตามอาชีพ เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างทั่วถึง ชุมชนต้องการมีการรวมกลุ่มใน การจัดกิจกรรมด้วย

แต่มีกลุ่มผู้นำชุมชนที่เห็นตรงกันข้ามกันคือ มีความที่เป็นไปไม่ได้ เนื่องจากความพร้อมของ ชุมชนนั้นมีค่อนข้างน้อย การเตรียมพร้อมทางด้านที่พักอาศัยยังไม่ค่อยพร้อมและเรื่องของ ยานพาหนะที่ยังไม่เอื้ออำนวยในเรื่องของการให้ความร่วมมือทางชาวบ้านมีความพร้อม แต่ยังคงมี ความบกพร่องบ้าง ชุมชนบ้านบ่อแกบ่อกองต้องมีการปรับตัวในหลาย ๆ ด้านที่จะพัฒนาตัวเองและ ชุมชนในการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น คนในชุมชนต้องมีการปรับตัวมาทำเกษตร ผสมผสานมากขึ้น แต่สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการทำโครงการคือ ในทางงบประมาณสนับสนุนที่ทาง

รัฐบาลจัดส่งมา และในเรื่องเครือข่ายสนับสนุนดูแลให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ชาวบ้านมองตนเองว่าถนัดเฉพาะงานของตนเองไม่ค่อยถนัดเรื่องการทำงานกลุ่ม จึงอาจจะเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่เป็นอุปสรรคแต่สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการทำโครงการคือ ในทางงบประมาณสนับสนุนที่ทางรัฐบาลจัดส่งมา และในเรื่องเครือข่ายสนับสนุนดูแลให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ที่ทำให้ไม่พร้อมในด้านนี้ อีกทั้งไม่มีคนมาสานต่อจากคนในชุมชนเอง และคนสนับสนุนจากภายนอก การเริ่มแผนงานขึ้นมาในหมู่บ้าน ที่เป็นรูปแบบโครงการ แต่ตอนนี้ก็ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัด ซึ่งจะทำให้การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดขึ้นในหมู่บ้านค่อยข้างจะยาก

ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Labour, Picard และ Hausheer (2009) ซึ่งสรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทางการขนส่ง ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานช่วยให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติในระดับท้องถิ่น ด้วยการกำหนดนโยบาย รายการจัดสรรงบประมาณ โดยอาศัยแนวทางดังนี้ 1) มีคณะกรรมการเพื่อกำหนดความหมายของคำว่าจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีส่วนร่วม 2) คณะกรรมการกำหนดความหมายของคำว่าชุมชนซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อ ความศรัทธา การเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การยอมรับร่วมกัน และควรพิจารณาสภาพกายภาพทางภูมิศาสตร์ร่วมกันด้วย และ3) ร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ โดยตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านบ่อแกบ่อทอง (เจ้าหน้าที่รัฐ) ดังนี้ จากผลการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรหน่วยงานส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นที่เป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นแต่ก็มีบางหน่วยงานที่แสดงความคิดเห็นออกมาว่าไม่น่าจะเกิดขึ้นได้เนื่องจากปัจจัยหลายๆอย่างที่เกิดในชุมชน เนื่องจากมีหลายชุมชนที่เป็นดำเนินการเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรก็ได้หยุดชะงักลงเนื่องจากการขาดแกนนำที่จะพาทำกิจกรรมต่างๆ ภายในหมู่บ้านเนื่องจากปัญหาอะไรหลายๆอย่าง ด้วยทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องหยุดลง ไม่ได้มีการดำเนินงานจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะชุมชนไม่มีศูนย์การเรียนรู้ที่จะทำการเกษตร และศูนย์การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนบ้านบ่อแกบ่อทอง ในอนาคตหน่วยงานไม่มีแผนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะทรัพยากรในชุมชนมีไม่เพียงที่จะพัฒนา แต่มีงบประมาณที่จะสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน แต่ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเข้าไปขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม จึงอยากให้หน่วยงานที่มีความพร้อมด้านวิชาการมาร่วมสนับสนุนและผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อีกทั้งชุมชนมีสถานที่พร้อมจะจัดการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นแต่ก็ยังขาดผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่มีความเข้มแข็งมากพอ จึงทำให้ไม่มีกลุ่มอื่นมาสานต่อ ในชุมชนต้องมีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนขึ้นมา และให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งปัจจุบันคนในชุมชนยังเข้ามามีส่วนร่วมน้อยเพราะต่างคนต่างต้องไปทำมาหากิน ต้องการคนที่สามารถเข้าไปในชุมชนเพื่อทำความเข้าใจ ชุมชนไม่มีความพร้อมที่จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เพราะขาดทรัพยากรที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งพืชส่วนใหญ่เป็นพืชการค้าพาณิชย์ สิ่งนี้เองที่เป็นสิ่งขัดแย้ง ที่จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ข้อค้นพบดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงแข บัญศิริ และคณะ (2553, น.5-6) ส่วนในด้านปัญหาที่พบคือ นักท่องเที่ยวมีจำนวนไม่แน่นอน ทำให้ศูนย์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและชาวบ้านมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมเท่านั้น ปัญหาการบริการด้านที่พักมีจำนวนน้อยและมีข้อจำกัด (พุทธรัตน์ สุขพงษ์ไทย, 2550, น.120) และปัญหาด้านกิจกรรมไม่ต่อเนื่องทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถมาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งน้ำฝน ท่วมบ่ารุง(2550) ยังได้ศึกษาความเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการโดยเฉพาะในด้านความรู้ของคนในชุมชนทำให้เกิดศักยภาพด้านการท่องเที่ยวด้วย ดังนั้น จึงต้องมีการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน และให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความต้องการในการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนต้องมีแผนการบริหารจัดการภายในชุมชนที่เป็นรูปธรรม การส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งบทบาทภาครัฐในการเข้าไปช่วยเหลือชุมชน
2. ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากการสำรวจพบว่า ภายในชุมชนไม่มีโฮมสเตย์ในหมู่บ้าน เพราะบางทีคนที่เข้ามาศึกษาดูงาน หรือมาเที่ยววนั้น ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ การมีบุคคลกรที่มีความรู้ในการนำเสนอสิ่งที่ชุมชนมี การมีศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่เด่นชัด การมีความของสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน
3. ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากการสำรวจพบว่า การเข้าแหล่งท่องเที่ยววนั้นยังไม่มากเพียงพอเนื่องจากถนนที่ใช้เดินทางมายังหมู่บ้านยังมีหลุมที่ค่อนข้างเยอะตลอดทางการให้บริการเรื่องที่พัก การประชาสัมพันธ์ของชุมชน การเตรียมความพร้อมของชุมชนที่จะมีบริการต่าง ๆ ไว้รองรับนักท่องเที่ยว
4. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สิ่งดึงดูดใจให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่หมู่บ้านนั้น ในชุมชนยังไม่กิจกรรมเป็นเอกลักษณ์และชัดเจน จุดเด่นของชุมชน การมีสิ่งนวัตกรรมที่แปลกใหม่ของชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการศึกษา ในด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หรือมุ่งเน้นในหัวข้อที่ผู้สนใจในด้านอื่นที่น่าสนใจ

2. การตั้งคำถามแบบสอบถามความคิดเห็น และคำถามแบบสัมภาษณ์ควรมีคำถามที่ชัดเจนโดย อธิบายได้อย่างละเอียดและสามารถครอบคลุมในทุกด้าน เพื่อที่จะได้ข้อมูลในเชิงลึกได้น่าสนใจ
3. การวิจัยครั้งนี้มีการศึกษากลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่ม แต่ข้อมูลอาจไม่มีมากพอ เนื่องจากเวลาการลงพื้นที่กระชั้นชิด ในการวิจัยครั้งถัดไปอาจจะมีการ เพิ่มระยะเวลาในการลงพื้นที่มากกว่านี้

บรรณานุกรม

- เดชา โต้งสูงเนิน. (2543). *การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2553). *การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุราษฎร์ธานี : การวิจัยฐานทรัพยากรเกษตรสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- น้ำฝน แซ่มบำรุง. (2550). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง)*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิตยาพร เสนปาน. (2549). *ความรู้ความเข้าใจ รูปแบบกิจกรรม และแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเกษตรของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การตลาด). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พุรรัตน์ สุขพงษ์ไทย. (2550). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการการท่องเที่ยวเกษตรของศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วิทยาศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ลินจง โพชารี. (2551). *องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและภู้องค์คำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอภูซำปูน จังหวัดอุบลราชธานี*. คณะการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัฒนา มโนรัตน์. (2552). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรณีศึกษาชุมชนบ้านฝึมด อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. การศึกษาอิสระ ศศ.ม. (ศิลปะศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- แสงแข บุญศิริ และคณะ. (2553). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง โครงการเฝ้าระวังการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อเสริมศักยภาพธุรกิจท่องเที่ยวไทย ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อุไรวรรณ สุวรรณเสรี. (2548). *ความพึงพอใจและปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิง
เกษตร ในเส้นทางโพนพิสัย-รัตนวาปี จังหวัดหนองคาย*. บธ.ม. (บริหารธุรกิจ). มหาสารคาม
: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Wisansing. (2009). *Hospitality and Tourism Management Education in China: An
Analysis of Motives and Institution Choice*. Proceedings of the 7th Asia-Pacific
Council on Hotels Restaurants and Institutional Education Conference.
Singapore.